

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

Духът прави силата

СТАНОВИЩЕ

от професор д.н. инж. Митко Русев Стойков

професор в професионално направление: Национална сигурност

д.н. в професионално направление: 9.1. Национална сигурност

област на висшето образование 9. „Национална сигурност“

д.н. в професионално направление: 3.7 Администрация и управление

област на висшето образование 3. „Социални, стопански и правни науки“

директор на Института за перспективни изследвания за отбраната

във Военна академия „Георги Стойков Раковски“,

София, бул. „Евлоги и Христо Георгиеви“ 82,

сл. телефон: 029226671, сл. имейл: mitkostoykov@mod.bg

на дисертационния труд на ***Здравка Божидарова Стоянова***

на тема: ***„Усъвършенстване на предварителния и последващия контрол в
структурата на Агенция „Митници“***

представен за придобиване на образователната и научна степен „доктор“

по докторска програма „Икономика и управление“ (Отбрана и сигурност)

в професионално направление 3.8. Икономика“

(Икономика на отбраната и сигурността)

област на висшето образование 3. „Социални, стопански и правни науки“

основание за представяне на становището: участие в научно жури за

защита на дисертационния труд: Заповед № 496/05.03.2021 г.

на Заместник-ректора по научноизследователската дейност и международно

сътрудничество на УНСС

София, 2021 г.

1. Актуалност и значимост на дисертационния труд

Актуалността на представения за рецензиране дисертационен труд се определя от непосредствената връзка между неговите тема и структура, разработени в отговор на потребността от разширяване на знанията и експертизата за състоянието на предварителния и последващия контрол в предметната област контрол на публичните финансови постъпления в бюджета на страната. Заложените в дисертационното изследване въпроси потвърждават необходимостта от изследване недостатъците и пътища за повишаване на ефективността на системата за митнически контрол, състоянието на нейните нормативна уредба и практики. Дисертационният труд може да се разглежда като опит за доказване на научни подходи, умения и експертни компетенции за провеждане на приложно изследване в предметната област, с цел разработване на научнообосновани аргументи в подкрепа на доказана потребност от прилагане на мерки за усъвършенстване нормите и практиките на системата. Външните аспекти на функционалността на системата за митнически контрол на страната обосновават актуалността на изследването с мястото и повишените отговорности на Агенция „Митници“ на Република България в Митническият съюз на Европейския съюз. Те се изразяват в прилагане на конкретни политики и усилия за защита на националните и съюзните интереси в областта на митническия контрол и за редуциране възможностите за нарушения на митническата политика и законите на страната.

2. Обща характеристика и структура на дисертационния труд

Дисертационният труд е разработен с цел прилагане на конкретни научноизследователски подходи за разрешаване на разкрити проблеми с цел повишаване на ефективността на Агенция „Митници“. Структурата и обемът на представения за защита дисертационен труд отговарят на изискванията на нормативната уредба. Структурата включва задължителните елементи увод, три глави, заключение, списък на използваната литература и приложения. Обемът е 265 страници, включително 16 фигури, 20 таблици, формули и приложения, в изследването са проучени над 130 литературни източници на български, руски език и английски език, както и надлежно представени източници от Интернет.

Уводът на дисертационния труд представя основни елементи от актуалността на изследваната тема и обосновава потребността от решаване на дефинираните задачи за разкриване на основните характеристики и разрешаване на научния проблем. В него са включени целта, обекта, предмета, основната теза, научните методи за провеждане на изследването и наложените ограничения.

Първата глава на изследването представя същността на научния проблем чрез изследване на нормативната уредба и проблемите на митническата система на страната в качеството на елемент на системата за управление на публичните финанси. Разгледани са основните функции, ограниченията на нормативната база и мястото на националната система в Европейския съюз. Разкрити са основните контролни функции на системата – предварителен, последващ контрол и отчетност, както и на системните връзки между тях. Представени са видовете регламентирани проверки и одити, които се извършват по процедури за проверка по документи и проверки в реално време. Анализирани са прилаганите мерки, разделяне на фискални и нефискални, които могат непосредствено да се прилагат за повишаване на качеството и ефективността на дейността на контролните органи. Разкрити са множество проблеми, предизвикани от необходимостта за едновременно прилагане на: изискванията на нормативната уредба; мерки за противодействие на митническите измами и за борба с контрабандата; контрол за внасяне на митническите такси и на мерки за повишаване на вътрешната сигурност в Агенцията. В заключение са изведени разкрити несъвършенства и затруднения, предизвикани от динамиката на пазарните потоци, от ограниченията в административния капацитет на контролните органи, от разминаването в изискванията на нормативната уредба и съдебните практики. Обобщени са основните рискове и заплахи за функционирането на митническата система, разкрити са потенциални възможности за повишаване на ефективността на системата чрез целенасочено управление на риска и осъществяване на своевременен контрол.

Втората част на дисертационния труд акцентира върху прилагането на методики за изследване, подбрани за прилагане в областите на правните, икономическите, статистическите науки, обединени върху общи принципи и подходи. Използвани са методи за анализ и синтез на литературни и правни

източници, сравнителен, системен анализ и процесен анализ, методи за управление на бизнес процесите, влиянието на прилагането на поуки от практиката на съюзни държави и статистическа база данни на Евростат. Сравнителният анализ е използван за дефиниране на научния проблем чрез сравнение на митническия контрол на държави от ЕС за разкриване на приложими в националните практики характеристики и подходи, систематизирани в приложни мерки за предварителен и последващ контрол. Чрез прилагането на системен анализ е структурирана обща архитектура на контрола на митническата администрация и е разкрита нейните обвързаност и взаимоотношения с националната и регионалната сигурност. Постигнатите резултати са насочени към отстраняване на разкрити несъвършенства и проблеми на предварителния и последващия контрол. Резултатите от прегледа на опита на други държави-членки на ЕС, на международни организации и на трети страни е представен чрез знакови казуси в приложение към дисертационния труд. Прилагането на процесен анализ е способствало за провеждане на анализ, оценка и подбор на инструменти за практическо усъвършенстване на предварителния и последващия митнически контрол, при който е акцентирано върху идентификацията на отделните етапи, прилаганите мерки и времеви обхват на протичане на процесите на видовете контрол.

Всеки етап от процеса на усъвършенстване на предварителния и последващия контрол е използван за класифициране на естеството на предизвиканите въздействия. Процесният анализ в хода на усъвършенстване на двата вида митнически контрол е използван за проследяване на етапите за усъвършенстване на контрола и формиране на модел на последователността за интегриране на способности за всяка дейност. Управлението на бизнес процесите е използвано за формулиране на организационна бизнес стратегия за моделиране, автоматизиране, управление и оптимизиране на бизнес процесите в митническата система с цел повишаване ефективността на контрола в митниците и подобряване на финансовите резултати, видимостта, отчетността, предвидимостта на промените при същевременно намаляване на времето, разходите и броя на неефективните практики. Изводите от втората част обобщават резултатите от приложените методи за изследване, при което е констатирано, че техният подбор осигурява научнообосновани възможности за идентификация на слабости от една страна, за подбор на подходи и мерки за

противодействие на митнически измами и нарушения и за усъвършенстване функционалността на националната система за предварителен и последващ митнически контрол от друга.

В Третата част на дисертационния труд, анализът на риска е използван за идентификация на възможности за подбор на техники за оценка на разкритите рискове при провеждането на определени търговски операции, след което са представени мерки за усъвършенстване на неговото управление. Предложени са подходи за систематизиране и усъвършенстване на процесите на предварителен и последващ митнически контрол в логически обвързани етапи, стъпки, методи и техники с цел повишаване на резултатността от предварителния и последващия митнически контрол. На базата на решенията във втората и третата част задачи е предложена схема за усъвършенстване на предварителния митнически контрол. Доказано е базирането на последващия митнически контрол върху количествени и качествени оценки на риска, както и върху утвърдени национални и съюзни критерии с прилагане на техники за автоматизирана обработка на бази данни. Изведени са три групи области за осъществяване на контрол - внос, митнически икономически режими и износ с отчитане на практики на страни-членки на ЕС.

Като направления за повишаване ефективността на мерките за контрол, в заключението е изведена потребност от управление на рисковете при: определяне на занижена или завишена митническа стойност, погрешно остойностяване, нарушение на нормативната уредба за определяне на тарифите, произхода, подаване на неточна информация, прилагане на преференциални тарифни ставки на митата без основание, разделени от областите на прилагане като общи и специфични рискове. Обобщени са резултатите от анализа на процесите и са предложени мерки за усъвършенстване, включително промени в нормативната уредба. Потвърдена е потребността от изследването и са предложени мерки за усъвършенстване на предварителният и последващият контрол в Агенция „Митници“.

3. Характеристика на научните и научно-приложните приноси

Получените резултати от проведеното дисертационно изследване са насочени към разрешаване на конкретни практически задачи чрез използване на различни научноприложни техники за анализ. Затова като авторски могат

да бъдат оценени приносите за идентификация на проблеми в прилагането на митническия контрол, както и за анализ на значими конкретни ситуации за разкриване на определени характеристики на текущото състояние на системата за митнически контрол и за разработване на препоръки и мерки за усъвършенстване на предварителния и последващия контрол, мерки за усъвършенстване на външнотърговските практики на икономическите оператори, предложения за усъвършенстване на нормативната уредба в предметната област на функциониране на Агенция „Митници“.

4. Оценка на литературната осведоменост, цитиранията и библиографията

За разработването на дисертационния труд е използван достатъчен брой литературни и информационни източници като гаранция за добра литературна осведоменост на автора. Референциите към в текста са извършени коректно, списъкът с цитираните източници е включен надлежно в структурата на дисертационния труд.

5. Оценка на публикациите

При подготовката на изследването са направени 5 публикации. Техният брой покрива напълно нормативните изисквания за необходим неговото популяризиране.

6. Оценка за автореферата на дисертационния труд

Дисертационния труд и авторефератът към него съответстват на нормативните изисквания. Съществуват допълнителни възможности за намаляване обемите както на дисертационния труд, така и на авторефератът към него чрез оптимизация на описателните части в основния текст на дисертацията и приложенията към нея.

7. Становище относно наличието или липсата на плагиатство

При изготвянето на становището не са постъпили писмени сигнали и резултати от оценки за установяване на плагиатство. Затова приемам представеният за защита дисертационен труд за самостоятелно авторско изследване на докторанта, при чиято провеждане са спазени коректно всички изисквания за етичност.

7. Критични оценки, забележки препоръки

Препоръките към автора се базират на необходимост от прецизиране на научния стил, използван при разработването на дисертацията, от повече критичност и по-систематизирано представяне както на решаваните задачи и на разкритите проблеми при провеждане на изследването, така и към по-синтезирано представяне на обобщенията, изводите и постигнатите резултати. Направените бележки могат да се приемат като препоръки, чието отчитане би допринесло за значително за повишаване възможностите за разширяване на потребителската аудитория на защитения дисертационен труд.

8. Заключение

Предложеният за рецензия дисертационен труд притежава необходимите характеристики на самостоятелно и завършено изследване на актуален научен проблем с научни и научно-приложни приноси. Общата оценка на дисертационния труд е положителна.

9. Оценка на дисертационния труд

Предвид положителната оценка на дисертационния труд и постигнатите резултати, съответствието с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане, предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на **Здравка Божидарова Стоянова** в професионално направление 3.8. Икономика” (Икономика на отбраната и сигурността), област на висшето образование 3. „Социални, стопански и правни науки”.

проф. д.н.:

/М Стойков/

София

24.03.2021